

АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

УВОД

Израда Енциклопедије Републике Српске је најзначајнији, највећи, најзахтјевнији дугогодишњи пројекат, који ради Академија наука и умјетности Републике Српске, а финансира Буџет Републике Српске.

Израду енциклопедија предузимају само истакнуте установе, као што су народне матице, академије и специјализовани лексикографски институти. Ми у Републици Српској мислимо да је Академија наука и умјетности Републике Српске израсла у снажну научну, културну и умјетничку институцију, која може да преузме ову тешку улогу израде *Енциклопедије Републике Српске*.

Енциклопедија Републике Српске замишљена је као лексикографско дјело општег типа, ослобођено предрасуда и идеологије, које ће истраживачким приступом и научном обрадом предвиђених одредница, приказати суштинска питања у вези са прошлошћу и садашњошћу Републике Српске и њеним духовним наслеђем (културом, обичајима, обредима, религијом, менталитетом). Обрада лексикографског садржаја базира се на поузданим изворима, провјереним чињеницама и у науци прихваћеним резултатима истраживања.

Јединствена је по томе што се у њој обрађује свих 2.697 насеља у Републици Српској – била насељена или не.

Додатна специфичност Енциклопедије Републике Српске јесте у томе што ће у њој посебну одредницу имати личности, свих националних припадности, које су оставиле „траг“ на Републику Српску. Те одреднице биће написане много детаљније него што је то случај у осталим енциклопедијама и то веома објективно, са тачним и провјереним чињеницама и без сувишних епитета.

Наши циљеви су да буде написана аргументовано као незаобилазан приручник систематизованог знања из разноврсних научних дисциплина, културе и умјетности, те да послужи широком кругу корисника а, прије свега, да допринесе ширењу истине о Републици Српској.

I. ПОЧЕТАК РАДА НА ЕНЦИКЛОПЕДИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Рад на Енциклопедији Републике Српске започео је 2008. године, а томе су претходиле бројне припреме.

Академија наука и умјетности Републике Српске је 2007. године, уз свесрдну подршку предсједника Републике, Народне скупштине РС и Владе РС, покренула израду *Енциклопедије Републике Српске*. Први корак у припреми овог стратешког документа било је усвајање Закона о ЕРС. Након доношења овог закона, предсједник

Републике и Влада Републике Српске именовали су Уређивачки одбор и донијели одлуку да се почне са организацијом рада и израдом *Енциклопедије Републике Српске*.

У 2008. години настављене су припреме за реализацију овог пројекта:

- одржана је конститутивна сједница Уређивачког одбора, на којој су именовани предсједник Одбора, потпредсједници и главни редактор ЕРС;

- формирано је 27 стручних редакција – именовани су уредници и чланови редакција;

- усвојени су Критеријуми за израду азбучника (списак појмова који би требало да се обраде у енциклопедији). Као основа за израду азбучника послужила су енциклопедијска издања са подручја бивше Југославије, те неке друге публикације, као што су монографије универзитета и високошколских установа у РС;

- Академија, која по Закону о *Енциклопедији РС* обавља административно-техничке, стручне и друге послове у вези са припремом и израдом *Енциклопедије*, тада није имала свој простор, а у радном односу је било запослено свега седам радника, па су 1. децембра 2007. у радни однос примљена два радника за рад на пројекту ЕРС.

Академик Раде Михаљчић, главни редактор, почео је са одржавањем низа састанака са уредницима стручних редакција, упућивана су писма јединицама локалне самоуправе, а потом су организовани и састанци са начелницима општина у циљу формирања локалних редакција потребних за израду 2.697 одредница о насељима.

Уређивачки одбор и Централна редакција радили су на усвајању Критеријума за азбучник ЕРС, на основу којег се могао пречистити постојећи – радни азбучник и направити коначан азбучник који је могуће допуњавати новим одредницама. Због сложености пројекта и кратког времена за реализацију истог, одлучено је да се упоредо са израдом азбучника ради и на обради текстова одредница. Урађена су упутства за писање одредница о личностима, школама, библиотекама, музејима, насељеним мјестима, да би се објаснило ауторима које податке морају да наведу. Почело се са припремама на изради електронске базе података у коју се, поред азбучника, похрањују завршени текстови одредница, географске и историјске карте, фотографије личности и сл. За то је било потребно набавити и рачунарску опрему, што је и урађено у сарадњи са Министарством науке и технологије.

Било је неопходно формирати библиотеку, како би се могао припремити што квалитетнији азбучник и како би се извршила провјера података за одреднице које се обрађују. Велику захвалност дугујемо Матици српској из Новог Сада, која нам је поклонила велики број својих издања, као и Српској академији наука и уметности. Да бисмо прикупили сва енциклопедијска издања која су објављена на просторима бивше Југославије обилазили смо антикварнице по Загребу и Београду.

Енциклопедија Републике Српске разликује се од других, нпр. *Српске енциклопедије* коју раде Матица српска, САНУ и Завод за уџбенике Србије, првенствено по томе што та енциклопедија иде „утаганим стазама“. Раде је институције које иза себе имају бројна лексикографска издања. Ми те „стазе“ немамо. У покушају да створимо објективну слику о нама, нашли смо се у знатно неповољнијем положају у односу на друге државе настале из бивше Југославије. Оне су од бивше државе наслиједиле организоване и афирмисане научне, статистичке, медијске и друге установе и располажу већим фондом грађе и научно верификованих докумената, те

енциклопедијских издања. Све те државе (Србија, Хрватска, Словенија, Црна Гора и Македонија) приоритет су дале изради националних енциклопедија, у чему су далеко испред нас, а неке су тај посао већ и завршиле (Хрватска – *Онћа и национална енциклопедија* са 11 томова). На томе се интензивно ради и у Федерацији БиХ и није тешко претпоставити да ће њихови прикази неких чињеница и догађаја са заједничких простора, у односу на наше виђење и поимање, бити знатно другачији, па и опречни. Без обзира на веће искуство, и ове енциклопедије се раде годинама (*Српска енциклопедија* – 15, *Енциклопедија хрватског народа БиХ* – девет, итд.).

Концепцијски, израда *Енциклопедије РС* разликује се од других енциклопедија и у томе што смо упоредо почели са радом и на азбучнику и на изради одредница.

Специфичност *ЕРС* је и у томе што ће у оквиру ње бити детаљно обрађена и сва насељена мјеста на подручју РС. Енциклопедија коју ради Академија биће једна од најкомплетнијих у окружењу, јер обрађује све елементе културе, историје, економије, научних, стручних, политичких, умјетничких и других кадрова. Најзначајнији дио Енциклопедије је обрада свих насељених мјеста у 58 општина и пет градова. Утврђено је око 2.697 насељених мјеста, колико се налази укупно у нашој евиденцији за Републику Српску. Свако мјесто добиће своју одредницу, у којој ће бити описана историја мјеста, традиција, становништво, национална припадност, постојећи објекти – цркве, школе, здравствене установе. У ствари, биће утврђен grunt – катастар свих важнијих питања. Биће то значајнији попис и опис од пописа становништва које је недавно обављено. То је нарочито значајно, јер многа насеља – села се брзо расељавају, а нека чак нестају, па је веома важно установити како је текао историјски ток, а и садашњост за свако насељено мјесто.

У оквиру ових текстова описале се географске карактеристике тог мјеста и историјат насеља (археолошка налазишта, спомињање у средњовјековним документима, турским дефтерима, подаци из аустроугарских пописа, пописа из времена Краљевине Југославије и пописа после Другог свјетског рата, подаци о солунским добровољцима и војним и цивилним жртвама Другог свјетског рата и рата 1992–1995, историјат школе, цркве, када је у село доведена струја, вода и телефон, знамените личности које су поријеклом из тог села), а наводе се и подаци из савременог периода (породице које живе у селу, њихове славе и поријекло, подаци о привредном животу, инфраструктура). Да би се дошло до најновијих података са терена, формиране су 62 локалне (општинске) редакције. Формирање ових редакција био је веома тежак и мукотрпан посао, али, како сада завршавамо одредницу по одредници о насељима, видимо да се тај труд исплатио и веома смо поносни на те текстове. Често наглашавамо значај одредница о насељима у *Енциклопедији Републике Српске*, јер изузев обраде градских насеља, ни у једној ранијој публикацији сличног карактера нема одредница о насељеним мјестима.

Рад на тим одредницама траје релативно дуго из неколико разлога. Првобитна замисао је била да рад тих редакција, што је у складу са Законом о *Енциклопедији РС*, технички и материјално подрже локалне заједнице, јер њихов рад у знатној мјери подразумијева и обилазак терена. Нажалост, један број чланова тих редакција није наишао на разумијевање код начелника општина. Поред тога, текстови одредница о насељеним мјестима изискују честе и вишеструке редакторске интервенције – од

прекомпозиције, провјере података и скраћивања, затим допуне текстова, извора и литературе – што такође успорава рад на њима.

Оптимални (адекватни) услови за рад на Енциклопедији Републике Српске створили су се тек почетком 2011. године, пресељењем Академије у нови простор.

Напомињемо да, поред текста одредница, треба израдити око 100 географских карата, затим педесетак историјских карата и више од 2.500 фотографија личности, објеката и природе. Због тога је, крајем 2011. године, Уређивачки одбор формирао и посљедњу, по значају, могли бисмо рећи, једну од важнијих редакција, а то је Стручна редакција за ликовно и графичко уређење *ЕРС*. У 2012. и 2013. години усвојени су Критеријуми за избор карата и фотографија и Азбучник карата и фотографија. Израда ових докумената није била нимало лака. Прије свега, требало је извршити процјене колико је потребно илустрација за *Енциклопедију*, наћи праву мјеру колико је потребно фотографија о личностима, које величине и ко их може имати; какве географске карте и које величине за коју општину; које историјске карте, колико других фотографија, нпр. о културно-историјским споменицима, природним љепотама и друго. На основу усвојеног азбучника кренуло се са прикупљањем фотографија за први том (одреднице од слова А до Д) и израдом географских карата.

II. ФИНАНСИРАЊЕ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Законом о Енциклопедији РС утврђено је да се највећи дио средстава за израду и штампање *Енциклопедије* обезбјеђује из Буџета Републике Српске. Средства у Буџету планирају се на годишњем нивоу на организационом коду АНУРС-а у износу од 120.000,00 КМ, а средства се уплаћују на жиро-рачун отворен за те намјене код Комерцијалне банке.

Иако се у Буџету Републике Српске за израду *Енциклопедије Републике Српске* планирају средства на годишњем нивоу у износу од 120.000,00 КМ, она се смањују у посљедње двије године, па је у 2012. години дозначено 104.950,46 КМ, а у 2013. години 51.644,13 КМ. Поред тих средстава, у 2008. години Министарство науке и технологије дозначило је 30.000,00 КМ за набавку рачунарске опреме.

Други дио средстава, по Закону о *Енциклопедији РС*, требало би да обезбиједи локалне заједнице, привредни и остали заинтересовани субјекти. На основу величине општине и њихове економске снаге, а према Елаборату о финансирању *Енциклопедије РС*, утврђено је да оквирна издвајања општина буду у висини 0,05% њиховог укупног буџета. Мањи број општина потписао је са Академијом уговор о финансирању *Енциклопедије Републике Српске*, али, изузев Града Бање Луке, који је у 2012. години уплатио 15.000,00 КМ, ниједан други уговор није реализован.

Дакле, укупни приходи, по свим основама, на изради пројекта *Енциклопедија Републике Српске* за период 2007–2013. година су 803.302,11 КМ. Расходи за поменути период износе 653.846,65 КМ. Овдје морамо истаћи да је у прве двије године реализације пројекта потрошња била мала и средства из тих година су на неки начин уштеђена и пренесена у каснији период. Да није било тих пренесених средстава,

обавезе према нашим сарадницима не бисмо увијек могли правовремено извршавати. На примјер, у 2013. години из Буџета РС је, као што смо и рекли, уплаћена 51.644,13 КМ, а расходи у тој години су били 81.444,97 КМ, или, у 2010. години расход је био 149.044,17 КМ. Расходи највише зависе од броја завршених одредница у датом периоду.

Све исплате за рад на Енциклопедији Републике Српске врше се искључиво према Правилнику о изради Енциклопедије Републике Српске. Према поменутом правилнику, право на накнаду имају:

- главни редактор – мјесечна накнада;
- Уређивачки одбор, којем је предвиђена исплата накнада након одржане сједнице, на основу записника и присутности. Иако је предвиђена накнада, члановима Одбора из политичког живота никада нису исплаћиване накнаде, док су осталим члановима повремено вршене исплате. Нпр., за 2011. и 2012. годину, иако су сједнице одржаване, није било накнада по том основу;
- Централна редакција, чијим се члановима врши исплата под условом да је одржана најмање једна сједница у току мјесеца;
- уредници и чланови стручних редакција примају накнаду за израду азбучника и одредница;
- аутори одреднице којима се исплаћује накнада након комплетне обраде текста и потписа исте од стране аутора, а висина хонорара зависи од величине одреднице/одредница, јер се обрачун врши по ретку;
- редактори, рецензенти, лектори и коректори – обрачун се врши по страници обрађеног текста.

Правилником је регулисано да се за остале послове који нису предвиђени овим правилником (нпр. израда географских карата, фотографија и сл.), на приједлог предсједника Уређивачког одбора или главног редактора, може склопити уговор за обављање наведеног посла.

У складу са Владином мјерама штедње у 2013. години, Предсједништво АНУРС-а је донијело одлуку да се све накнаде које се врше на мјесечном нивоу у Академији умање за 10–35%. Тим одлукама обухваћене су накнаде главног редактора и Централне редакције, које се и данас примјењују.

Иначе, морамо нагласити да у ревизорским извјештајима у претходним годинама није било примједба на исплату накнада за рад на пројекту Енциклопедија РС, јер су исплаћиване у складу са Законом о *Енциклопедији* и Правилником о изради *ЕРС*.

III. ПРОБЛЕМИ У ТОКУ РАДА НА ПРОЈЕКТУ ЕРС

Не може се рећи да се рок за објављивање и штампање првог тома *Енциклопедије* пролонгира годинама, јер излазак енциклопедије тешко ко може тачно утврдити. Ми смо планирали да у 2013. години издамо први том, али смо се одлучили да паралелно радимо и други том, тако да је до данас знатно више урађено него што захтијева први том. Рад на Енциклопедији одвија се према утврђеном плану, с тим што саму динамику

није могуће увијек прецизно утврдити. Оно што је најзначајније јесте да садржаји објављени у *Енциклопедији* морају бити тачни и поуздани. Неке државе са простора бивше Југославије, у жељи да што прије објаве своје енциклопедије, или су одустале од израде, када су видјели који је то посао, или су објавиле енциклопедију и потом је повукле. Енциклопедија Републике Српске једна је од ријетких енциклопедија у којима се већина одредница обрађује по први пут, и тим више њена израда је много захтјевнија.

Схватимо зашто је за објављивање првог тома *Српске енциклопедије* било потребно 15 година, а *Енциклопедији хрватског народа БиХ* девет. Навешћемо вам само неке од разлога зашто се пролонгира објављивање првог тома.

Као што смо већ и рекли, до преласка Академије 2011. године у властити простор, рад се одвијао у прилично отежаним условима. Од девет стручних сарадника, колико их сада ради на пројекту, само двоје људи ради искључиво на пословима око *ЕРС*, остали су ангажовани и на другим пословима у оквиру дјелокурга рада АНУРС-а. Могућности да повећамо број радника немамо.

На основу почетног азбучника који је, како смо и рекли, урађен на основу података добијених из ранијих енциклопедија, процјена је била да би *Енциклопедија Републике Српске* могла имати око 10.000 одредница (текстова) и да ће се штампати у три до четири тома. Међутим, временом се дошло до сазнања да би *ЕРС* могла да садржи око 20.000 одредница. На примјер, у 2009. години у азбучнику од слова А до Ш биле су евидентиране 5.972 одреднице, док се сада у азбучнику налази 11.561 одредница. У истом периоду 2009. године азбучник је садржавао 1.782 одреднице од слова А до Д, а сада их је 3.640. Из тога можемо закључити да у току рада долази до повећања обима послова због раста броја одредница и сазнања да је потребно унијети још појмова, који нису били предвиђени у самом почетку. Свака одредница пролази кроз најмање пет фаза обраде, што значи да, ако се обрађује 5.000 одредница, тај број треба помножити са пет. Дакле, у стварности, да би се добила једна завршена одредница, потребно је на њој радити петоструко.

У неповољнијем смо положају у односу на друге државе настале из бивше Југославије јер нисмо ни наслиједили, нити располажемо већим фондом грађе и научно верификованих докумената, нити на овим просторима постоји лексикографска традиција.

Реализација пројекта израде *ЕРС* у знатној мјери зависи и од самог учешћа шире јавности. Првенствено мислимо на локалне заједнице, гдје смо наишли на велику незаинтересованост код локалних челника при самом организовању тих локалних редакција, а да не говоримо о неразумијевању и непружању помоћи самим ауторима који су писали или пишу те одреднице. Но, сада су и ти проблеми углавном превазиђени, захваљујући прије свега „нашим снагама“. Ангажовали смо све чланове Академије, посебно Централне редакције, да у родном крају, својим ауторитетом и личним познанствима утичу на њих. Остало је само неколико насељених мјеста за које још нисмо одредили ауторе.

У децембру 2010. Матица српска је објавила нови Правопис српског језика, који нас је не само обавезао да га примјењујемо у даљем раду, већ смо у обавези да ускладимо и раније завршене текстове на којима се примјењивао Правопис из 1993.

Усклађујући текстове са новим Правописом, примјера ради, дошли смо и до неких ситуација у којима аутори нису жељели да потпишу одреднице, јер се не слажу са неким рјешењима датим у актуелном Правопису, што такође успорава рад. Првобитно су постојала размишљања да се одмах вратимо на завршене текстове (око 1.650 одредница од А до Ш), али смо одустали и одлучили да ћемо се на те текстове вратити и урадити корекције када буду завршени сви текстови предвиђени за први том.

Сам рад на *Енциклопедији Републике Српске* је изузетно сложен, посебно у припреми (обради) достављених одредница. Централна редакција на приједлог стручних редакција, а у складу са усвојеним критеријумима, усваја приједлоге одредница и аутора за писање истих. Иако се ауторима одредница доставе упутства у којима је наведено да се текстови доставе ћириличким писмом, са дефинисаном врстом и величином фонта, утврђених маргина и обима, текстови дођу несређени. Прије него што се да главном редактору на прво читање, служба припреми текст према упутству. То је потребно првенствено због обима, јер су утврђени критеријуми колико која одредница треба да садржи редака. Послије унесених исправки главног редактора текст чита други редактор (професор српског језика). Ако су у питању насеља, текстови се достављају још двојици редактора (историчару и географу). Потом слиједи провјера свих података и прво лекторско читање. Често се аутору морају послати питања у вези са самим текстом, а након добијених одговора од аутора слиједи уношење исправки. На одговоре се зна чекати понекад због тешког проналажења података, а понекад због тога што неки аутори нису озбиљно схватили свој посао. Затим слиједе најмање два лекторска читања. У неким случајевима одредница се шаље на рецензирање. Потом се завршени текстови достављају главном редактору, редакторима и коректорима и расправља се о коначном изгледу одреднице. Ако има интервенција на тексту, уносе се исправке и достављају аутору на потпис. Када аутор потпише одредницу, слиједи потписивање коректора и одлагање завршених одредница у регистре и депоновање електронске верзије текста у базу. Тада се сматра да је текст завршен.

Такође, било је неопходно развити информациони систем са пратећим базама података, како би се створила могућност праћења свих фаза послова и ажурирања и похрањивања свих података. Ово је веома захтјеван посао, иначе веома скуп, а Академија је властитим људских ресурсима успјела да развије један такав, адекватан систем, који је у сталној доради. Треба нагласити да је и овај сегмент рада захтијевао одређено вријеме и да се развијао заједно са свим осталим активностима на пројекту ЕРС.

IV. АНГАЖОВАЊЕ САРАДНИКА ЗА РАД НА ПРОЈЕКТУ ЕРС

На изради *ЕРС* ангажовано је око 500 сарадника из друштвеног, научног, културног, јавног живота, кроз разне видове ангажовања: било да су аутори одредница, чланови оперативних тијела, редактори или рецензенти. У бази података, као аутори одредница, евидентирана су 452 сарадника.

У складу са надлежностима које су му утврђене Законом, Уређивачки одбор је усвојио *Правилник о изради Енциклопедије Републике Српске* којим су, поред начина

финансирања пројекта, дјелокруга рада Уређивачког одбора, Централне редакције и стручних редакција, регулисани обрачун и исплата накнада учесницима у изради *ЕРС*. Према овом правилнику врши се исплата средстава за лекторе, коректоре, ауторе одредница и друге сараднике (њих укупно око 300), што значи да, када се укупно исплаћени износ подијели на сва та лица, он је веома минималан, због чега многи аутори одредница и сарадници одустају од рада.

Законом о *Енциклопедији Републике Српске* утврђено је да се именује Уређивачки одбор, који утврђује концепцију и садржину *Енциклопедије*, одређује обим и облик, утврђује критеријуме за одабир одредница, усваја азбучник *Енциклопедије*, именује Централну редакцију и стручне редакције, главног редактора и секретара Централне редакције, усваја завршни текст *Енциклопедије* по томовима. Одбор именује Влада РС на мандатни период од четири године, а чини га 20 чланова: академик Рајко Кузмановић (предсједник Одбора), господин Милорад Додик, предсједник Републике Српске, мр Жељка Цвијановић, предсједник Владе Републике Српске, мр Игор Радојичић, предсједник Народне скупштине Републике Српске, академик Милорад Екмечић, академик Љубомир Зуковић, академик Драгољуб Мирјанић, академик Раде Михаљчић, академик Слободан Реметић, академик Радован Вучковић, академик Дренка Шећеров Зечевић, академик Васкрсија Јањић, доц. др Горан Мутабџија, министар, проф. др Јасмин Комић, проф. др Станко Станић, ректор Универзитета у Бањој Луци, проф. др Митар Новаковић, ректор Универзитета у Источном Сарајеву, академик Драго Бранковић, мр Винко Богдан, господин Раде Ристовић, проф. др Предраг Пузовић.

Централна редакција, коју је именовао Уређивачки одбор, задужена је за оперативне послове и усклађивање рада стручних редакција, врши усаглашавање приједлога припремљених материјала за азбучник од стране стручних редакција, обавља завршно читање и уједначавање текстова одредница, предлаже Уређивачком одбору сва ликовна и графичка рјешења, као и остали илустративни материјал на приједлог стручних редакција. На основу тога припрема се распоред одредница по томовима, одређује број и оквирни обим појединих томова, те исто предлаже Уређивачком одбору на усаглашавање. Редакцију чини седам чланова – главни редактор академик Раде Михаљчић и шест чланова (по један из сваке научне области): академик Васкрсија Јањић (биотехничке науке), академик Драгољуб Мирјанић (природне науке), академик Дренка Шећеров Зечевић (медицинске науке), академик Слободан Реметић (хуманистичке науке), академик Драго Бранковић (друштвене науке), академик Пантелија Дакић (техничке науке).

Уређивачки одбор је у свом првом мандату за рад на изради *Енциклопедије Републике Српске* именовао уреднике 27 стручних редакција и двије подредакције. Стручне редакције, организоване по научним областима, пољима и ужим научним областима у своје саставу имају од три до седам чланова, и у тим тијелима је ангажовано око 180 сарадника.

Наводимо називе стручних редакција и њихове руководиоце:

1. Стручна редакција за управу и локалну самоуправу – проф. др Миле Дмичић.
2. Стручна редакција за здравство и социјално осигурање – академик Дренка Шећеров Зечевић.

3. Стручна редакција за електротехнику, машинство, електропривреду и индустрију – академик Пантелија Дакић.
4. Стручна редакција за грађевинарство, геологију и рударство – проф. др Владимир Лукић.
5. Стручна редакција за домаће и међународно право, правне организације и институције – проф. др Никола Мојовић.
6. Стручна редакција за историју – академик Раде Михаљчић.
7. Стручна редакција за пољопривреду, шумарство и водопривреду – академик Васкрсија Јањић.
8. Стручна редакција за језик – лингвистика – академик Слободан Реметић.
9. Стручна редакција за књижевност – академик Љубомир Зуковић.
10. Стручна редакција за високо образовање – академик Драго Бранковић.
11. Стручна редакција за средње образовање – проф. др Симо Нешковић.
12. Стручна редакција за предшколско и основношколско образовање – проф. др Светозар Милијевић.
13. Стручна редакција за културу и умјетност – проф. др Љиљана Шево.
14. Стручна редакција за друштвене науке – академик Алекса Буха.
15. Стручна редакција за демографију и статистику – проф. др Здравко Маријанац.
16. Стручна редакција за јавне медије – доц. др Радмила Чокорило.
17. Стручна редакција за природно-математичке науке – академик Драгољуб Мирјанић.
18. Стручна редакција за географију – проф. др Милош Мишковић.
19. Стручна редакција за саобраћај, везе и информатику – мр Винко Богдан.
20. Стручна редакција за органе власти – академик Снежана Савић.
21. Стручна редакција за правосуђе – у ширем смислу – академик Миодраг Симовић.
22. Стручна редакција за спорт – доц. др Слободан Симовић.
23. Стручна редакција за цркве и религију – проф. др Предраг Пузовић.
24. Стручна редакција за дијаспору – академик Васкрсија Јањић.
25. Стручна редакција за економију – проф. др Рајко Томаш.
26. Стручна редакција за науку, технологију и научнике – проф. др Радослав Грујић.
27. Подредакција за Војску РС – Јово Блажановић.
28. Подредакција за етнологију – проф. др Никола Павковић.
29. Стручна редакција за ликовно и графичко уређење ЕРС – академик Драго Бранковић (координатор Редакције).

У циљу обраде одредница о насељима при свакој јединици локалне самоуправе формиране су 63 локалне редакције у којима је ангажовано око 100 лица.

Поред тога, за израду *Енциклопедије* ангажују се и редактори, рецензенти, лектори и коректори.

За рад на Енциклопедији, како смо већ поменули, ангажовано је близу 500 сарадника разних нивоа. Углавном су то чланови академија, универзитетски професори, средњошколски професори, радници из области културе, образовања и општинских и градских администрација. Дакле, ради се о стручним лицима.

Највећи број стручњака ангажован је са подручја Републике Српске.

Изнимно, ако за неку од одредница не можемо да нађемо стручњаке у Републици Српској, онда ангажујемо сарадника у Србији и то је било у неких 20-ак случајева. За рецензирање азбучника ЕРС, као и текстова завршених одредница, ангажовали смо два редовна члана Српске академије наука и уметности.

V. ОБЈАВЉИВАЊЕ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У изради свих енциклопедија припремни период је веома дуг. Академија наука и умјетности интензивно ради на припреми два тома Енциклопедије, при чему су одреднице за први том *Енциклопедије* углавном завршене. С обзиром на то да је предвиђено да ова *Енциклопедија* буду објављена у четири тома (укупно око 11.000 одредница), а да су до сада припремљена готово два тома, можемо рећи да је већ пола *Енциклопедије* завршено.

Уређивачки одбор је 2010. године донио одлуку да се штампа том по том и да први том обухвати слова од А до Д. Крајем 2011. интензивирали смо рад на азбучнику за првих пет слова у циљу припреме првог тома. Могли бисмо рећи да је азбучник од слова А до Д завршен, мада га још увијек допуњавамо ако уочимо да је нека личност или неки појам изостављен. Такође, упоредо уносимо податке и за остала слова и тај број се повећава.

У оквиру тих првих пет слова обрадиће се 927 одредница о насељима, те 2.674 одреднице из других области – укупно 3.601. Жеља је била да првим томом буду обухваћена и слова Г и Д, јер је под тим словима највише насеља (горњи и доњи). Међутим, на основу одлуке Уређивачког одбора о техничком уређењу *Енциклопедије*, којом је усвојено да један том не може да садржи више од 750 до 800 страница, сада видимо да ће та два слова бити обрађена у другом тому.

У децембру 2012. године одштампали смо завршене текстове одредница од А до Д и тај документ назвали *Енциклопедије Републике Српске – радна верзија I*, обима 830 страница. Тај документ подијељен је свим члановима Академије са циљем да се види да ли је неко изостављен, да нам се укаже на неке, евентуалне пропусте у текстовима и друго.

Завршено је, односно депоновао у базу 1.825 одредница, док се у некој од фаза обраде налази 1.058 одредница. Највећи проблем су нам одреднице које су додијељене аутору, а текст није достављен, њих је 718. Ових дана вршимо притисак на ауторе да нам доставе написане текстове одредница. Када добијемо те текстове, моћи ћемо да завршавамо слово по слово и да ставимо акценат на прва три слова, односно имаћемо довољно одредница за први том. Упоредо ће се радити и слова Г и Д, тако да ће излазак другог тома бити веома брзо по објављивању првог. И друге енциклопедије су, након објављивања првог тома, са објављивањем наредних томова ишли у знатно краћем

року. Нпр. *Српска енциклопедија*, први том (прву књигу) је објавила 2010. године, другу књигу 2011, други том је објављен 2013. године.

Потребно је схватити да израда *Енциклопедије Републике Српске* не зависи само од Академије наука и умјетности Републике Српске. Очекујемо од јавности да подржи овај сложени пројекат, а посебно позивамо на сарадњу све општине и друге субјекте, како би се овај значајан пројекат завршио што прије и што квалитетније. Ово је од интереса за цијелу Републику Српску и све њене грађане.

Бања Лука, 31. марта 2014. године